

УДК 378.147:615.825

DOI <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2025.2.15485>

А. Г. Сігова

ORCID <https://orcid.org/0009-0002-3703-1655>

Я. А. Яновська

ORCID <https://orcid.org/0009-0005-4208-0250>

*Заклад вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»*

РОЛЬ ПРАКТИКООРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ

A. G. Sihova, Ya. A. Yanovskaya

*Higher Educational Institution «Academician Yuriy Bugay
International Scientific and Technical University»*

THE ROLE OF A PRACTICE-ORIENTED APPROACH IN THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF PHYSICAL THERAPISTS

Анотація. У статті розглядається значення практикоорієнтованого підходу в освітньому процесі підготовки майбутніх фізичних терапевтів у закладах вищої освіти. Проаналізовано основні компоненти професійної компетентності, необхідні для успішної діяльності фахівця з фізичної терапії в умовах реформування системи охорони здоров'я України та впровадження сучасних стандартів реабілітації. Підкреслено важливість міждисциплінарної інтеграції, симуляційного навчання, клінічної практики та рефлексивного підходу у формуванні практичних навичок і готовності до самостійної роботи. Зроблено акцент на необхідності розширення співпраці між закладами вищої освіти та клінічними базами з метою забезпечення безперервного професійного розвитку студентів. Також розглянуто основні виклики та перспективи реалізації практикоорієнтованих методик в освітньому середовищі, включно з адаптацією до цифрових форматів та дистанційних технологій. У роботі обґрунтовано, що впровадження практикоорієнтованого підходу дає змогу формувати не лише фахові вміння, а й критичне мислення, комунікативні здібності та здатність ухвалювати обґрунтовані рішення в клінічних ситуаціях.

Ключові слова: фізична терапія; професійна компетентність; практикоорієнтоване навчання; клінічна практика; симуляційне навчання; міждисциплінарність; вища освіта.

Abstract. The article examines the significance of the practice-oriented approach in the educational process of training future physical therapists at higher education institutions. The key components of professional competence required for effective performance in the field of physical therapy are analyzed, particularly in the context of healthcare reform in Ukraine and the implementation of modern rehabilitation standards. The study emphasizes the role of interdisciplinary integration, simulation-based learning, clinical practice, and reflective approaches in developing practical skills and readiness for independent clinical decision-making. The need to enhance cooperation between universities and clinical settings is highlighted to support students' continuous professional development. Additionally, the paper discusses the main challenges and prospects of implementing practice-oriented teaching methods in higher education, including the adaptation to digital formats and remote learning technologies. It is argued that the integration of a practice-oriented approach facilitates the development of not only technical skills but also critical thinking, communication abilities, and the capacity to make evidence-based decisions in clinical contexts.

Key words: physical therapy, professional competence, practice-oriented learning, clinical practice, simulation training, interdisciplinarity, higher education.

Вступ. Сучасні тенденції розвитку системи охорони здоров'я в Україні, зокрема реформування реабілітаційної допомоги відповідно до міжнародних стандартів, висувають нові вимоги до підготовки фахівців спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія». Одним з ключових завдань вищої освіти є формування у студентів здатності до ефективного клінічного мис-

лення, самостійного ухвалення рішень, високого рівня комунікативної культури та етичної поведінки в міждисциплінарній команді. Проте наявна система підготовки часто характеризується фрагментарністю практичного складника, обмеженим доступом до клінічних баз, недостатнім використанням симуляційних технологій, а також слабкою інтеграцією навчальних дисциплін із реальними умовами професійної діяльності.

З огляду на це, актуальним стає впровадження практикоорієнтованого підходу в освітній про-

цес. Під практикоорієнтованим підходом розуміють таку організацію навчання, за якої основний акцент зміщується на застосування знань у реальних або максимально наближених до реальних умовах клінічної практики. Цей підхід передбачає широке використання практичних занять, тренінгів, роботи на симуляційних модулях, стажування на клінічних базах, а також інтеграцію з досвідом наставників-практиків.

Роль практикоорієнтованого підходу в підготовці майбутніх фізичних терапевтів є визначальною, оскільки він забезпечує не лише розвиток практичних умінь і навичок, а й формування комплексних фахових компетентностей, серед яких: клінічне мислення, адаптивність, комунікація з пацієнтом, командна взаємодія, ухвалення етичних рішень та постійне професійне самовдосконалення. Такий підхід сприяє зростанню якості освітніх програм та наближенню підготовки фахівців до потреб сучасного ринку праці.

Тож дослідження можливостей і ефективності практикоорієнтованого підходу у формуванні фахових компетентностей фізичних терапевтів є важливим напрямом удосконалення підготовки здобувачів освіти спеціальності 227 у вищій школі України.

Мета статті – обґрунтувати значущість упровадження практикоорієнтованого підходу в освітній процес підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» в умовах Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая, а також визначити його вплив на формування фахових компетентностей майбутніх фізичних терапевтів відповідно до сучасних вимог ринку праці та стандартів ЄС.

Теоретична частина. На сучасному етапі розвитку вищої медико-біологічної освіти, зокрема в галузі фізичної терапії, ключовим завданням університетів є не лише надання теоретичних знань, а й забезпечення здобувачів якісною професійною підготовкою, орієнтованою на практичну діяльність. З огляду на це, особливої актуальності набуває практикоорієнтований підхід, який розглядається як стратегія, що інтегрує навчання з реальними професійними ситуаціями, наближаючи освітній процес до умов клінічної практики.

Сучасні науковці акцентують увагу на необхідності інтеграції теоретичних знань із практичними навичками. Зокрема, у межах проекту ЄС Erasmus+ «Інноваційна реабілітаційна освіта в Україні – впровадження нових магістерських програм (REHAB)» оновлено освітньо-професійні програми, розроблено навчально-методичне забезпечення та створено реабілітаційні навчально-наукові лабораторії для забезпечення практичної підготовки студентів.

У дослідженні А. В. Кравченко розроблено теоретичну модель компетентності в професійному спілкуванні. Ця модель дає змогу дослідити характеристики комунікативного, перцептивного та інтерактивного складників професійного спілкування майбутніх фізичних терапевтів. Авторка запропонувала комплексну тренінгову програму розвитку цієї компетентності, яка була експериментально перевірена та визнана ефективною. Дослідження підкреслює важливість інтеграції теоретичних знань з практичними навичками для формування повноцінної професійної компетентності у сфері спілкування. А. В. Кравченко також зазначає, що розвиток професійної компетентності в спілкуванні є критично важливим для ефективної практичної діяльності фізичних терапевтів [1; 2].

Ці роботи А. В. Кравченко є цінним внеском у розвиток теоретичних та практичних аспектів формування професійної компетентності в спілкуванні серед майбутніх фізичних терапевтів. Вони підкреслюють необхідність системного підходу до навчання, що поєднує теоретичні знання з практичними навичками, для підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі фізичної терапії.

У дослідженні І. Т. Солтик та О. О. Солтик (2023) проаналізовано значення ознайомчо-фахової практики як складника професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії. Автори наголошують, що раннє залучення студентів до професійного середовища через практичну діяльність сприяє не лише розвитку базових професійних навичок, а й формуванню мотиваційної готовності до майбутньої роботи. Практика розглядається як один з ключових чинників набуття компетентностей, зокрема в аспектах комунікації з пацієнтами, взаємодії в команді, розв’язання клінічних ситуацій і застосування теоретичних знань на практиці [3, с. 37–40].

Особливу увагу приділено систематизації результатів анкетування та спостереження за студентами, яке підтвердило зростання рівня сформованості професійної компетентності після проходження практики. Дослідження базується на принципах компетентнісного та діяльнісного підходів, підкреслюючи важливість поєднання теорії і практики у професійній освіті.

Дослідження С. В. Стеблюк підкреслює важливість студентоцентричного підходу, який передбачає активну участь студентів в освітньому процесі, формування індивідуальних освітніх траєкторій та партнерські відносини між викладачами і студентами [4, с. 25–30].

А. В. Фастівець у своєму дослідженні зазначає, що ефективна підготовка фахівців з фізичної терапії та ерготерапії базується на комплексному поєднанні компетентнісного, контекстного, діяль-

нісного та інтеграційного підходів, що забезпечує формування професійних компетентностей, необхідних для успішної практичної діяльності [5, с. 125–129].

Загалом, результати досліджень свідчать про те, що впровадження практикоорієнтованого підходу сприяє підвищенню якості підготовки фахівців з фізичної терапії, забезпечує їх готовність до реальної професійної діяльності та відповідає сучасним вимогам ринку праці.

У контексті освітньої діяльності Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая впровадження практикоорієнтованого підходу відбувається через оновлення змісту навчальних дисциплін, активне залучення студентів до тренінгів, клінічних практик, міждисциплінарних проєктів та симуляційного моделювання. Університет активно співпрацює з медичними установами, реабілітаційними центрами та провідними фахівцями-практиками, що створює можливості для реалізації безперервної професійної практики вже з перших курсів навчання.

Поняття фахової компетентності у фізичній терапії охоплює низку складників: клінічне мислення, мануальні навички, здатність до адаптації під час роботи з пацієнтами різних категорій, комунікаційні навички, а також навички роботи в міждисциплінарній команді. Практикоорієнтований підхід дає змогу ефективно інтегрувати ці компоненти в єдину освітню траєкторію.

У межах реалізації практикоорієнтованого підходу в освітньому процесі Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая акцент робиться на поєднанні теоретичної бази з активною практичною діяльністю. Це дає змогу студентам не лише засвоїти необхідні знання, а й сформувані чітко визначені фахові компетентності, що відповідають освітньому стандарту спеціальності 227 «Фізична терапія та ерготерапія».

Розглянемо конкретні приклади оновлення освітнього контенту та практичні заходи, які сприяють розвитку ключових фахових компетентностей.

1. Оновлення змісту навчальних дисциплін.

У курсі «Основи фізичної терапії при захворюваннях опорно-рухового апарату» впроваджено модулі, присвячені доказовій медицині, сучасним реабілітаційним протоколам та інструктажу з мобілізації пацієнтів. Такий практикоорієнтований підхід в освітньому процесі передбачає активне залучення студентів до симуляційного моделювання та практичних занять. Сприяє забезпеченню високої якості підготовки до клінічної діяльності та формуванню важливих професійних компетентностей: володіння сучасними реабілітаційними протоколами, вміння працювати з науковими джерелами та розвиток клінічного мислення.

2. Тренінги та майстеркласи із залученням фахівців-практиків.

У навчальний процес впроваджено практичні заняття у форматі тренінгів та майстеркласів за участі фахівців-практиків, зокрема з таких напрямів, як тейпування, кінезіотерапія, розвиток навичок спілкування з пацієнтами. Така форма навчання сприяє формуванню практичного складника професійної компетентності здобувачів освіти, зокрема опануванню методів терапевтичного впливу, розвитку невербальної комунікації та емоційного інтелекту.

3. Клінічна практика.

Щорічне проходження клінічної практики на базах партнерських установ – реабілітаційних відділень, спеціалізованих центрів, спортивних закладів – забезпечує безпосереднє залучення студентів до роботи з реальними клінічними випадками. Участь у супроводі реабілітаційного процесу сприяє формуванню таких компетентностей, як застосування теоретичних знань у практичній діяльності, відповідальність за побудову індивідуального реабілітаційного плану, ефективна взаємодія з пацієнтом і мультидисциплінарною командою.

4. Міждисциплінарні проєкти.

У межах міждисциплінарного підходу організують командні освітні проєкти, під час яких студенти спільно з представниками інших спеціальностей (медицина, психологія, соціальна робота) розробляють реабілітаційні маршрути для умовних пацієнтів. Ця форма діяльності забезпечує розвиток навичок командної взаємодії, планування реабілітаційного втручання, а також формує стратегічне мислення як елемент фахової підготовки.

5. Симуляційне моделювання.

Для відпрацювання клінічних навичок використовують симуляційні технології: фантоми, стандартизовані пацієнти, віртуальні тренажери. Імітація процедур масажу, оцінювання функціонального стану, складання медичної документації (SOAP-записів) дає змогу студентам практикуватися в умовах, наближених до реальних. Такий підхід забезпечує розвиток клінічного мислення, точності виконання процедур, умінь вести документацію та здійснювати критичний аналіз стану пацієнта.

Форми освітньої діяльності і їх вплив на професійні вміння представлено в таблиці 1.

Значущість упровадження практикоорієнтованого підходу в освітній процес підготовки фахівців спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» полягає в підвищенні якості професійної підготовки здобувачів вищої освіти відповідно до сучасних вимог ринку праці, міжнародних стандартів реабілітаційної допомоги та парадигми компетентнісного навчання. Такий підхід дає змогу студентам не лише засвоїти теоретичні основи фаху, а й сформувані практичні навички, кри-

Таблиця 1

Формування фахових компетентностей через практикоорієнтовані методи навчання

Форма роботи	Фахова компетентність
Оновлення змісту дисциплін	Клінічне мислення, аналітичне мислення, знання сучасних протоколів
Тренінги з фахівцями	Практичні навички, комунікація, тактильна техніка,
Клінічна практика	Ухвалення рішень, реальна взаємодія з пацієнтом, адаптивність
Міждисциплінарні проєкти	Командна робота, інтеграція знань, планування й оцінка ефективності втручань
Симуляційне моделювання	Стандартизоване виконання процедур, безпека, ведення документації, імітація реальних кейсів

тичне клінічне мислення, здатність адаптуватися до непередбачуваних клінічних ситуацій, ефективно працювати в мультидисциплінарній команді та ухвалювати обґрунтовані рішення на основі доказової бази. В умовах дедалі більшої ролі фізичної терапії у відновленні функціонального здоров'я населення практикоорієнтоване навчання забезпечує підготовку фахівця, здатного забезпечити якісну, безпечну та ефективну реабілітацію пацієнтів у різних галузях охорони здоров'я.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати аналізу теоретичних і практичних аспектів упровадження практикоорієнтованого підходу в освітній процес за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія» свідчать про його високу ефективність у формуванні ключових фахових компетентностей майбутніх фізичних терапевтів. Залучення студентів до симуляційного моделювання, міждисциплінарних проєктів, тренінгів з фахівцями-практиками та клінічної практики дає змогу досягти тісного зв'язку між теоретичними знаннями й реальними умовами професійної діяльності.

Практикоорієнтований підхід сприяє розвитку таких професійно важливих якостей, як клінічне мислення, емоційна чутливість, комунікативна компетентність, здатність до роботи в команді, відповідальність та автономність в ухваленні рішень. Змістовне оновлення навчальних дисциплін у поєднанні з інтерактивними методами навчання забезпечує підготовку конкурентоспро-

можного фахівця, здатного ефективно реалізувати професійні функції відповідно до європейських стандартів реабілітаційної допомоги.

З огляду на сучасні виклики та потреби галузі охорони здоров'я, подальше вдосконалення освітнього процесу повинно ґрунтуватися на посиленні практичної підготовки студентів, розширенні партнерств з клінічними базами та впровадженні інноваційних педагогічних технологій. Практикоорієнтований підхід має стати невід'ємним складником підготовки фахівців нового покоління, здатних діяти ефективно та відповідально в умовах сучасної медико-соціальної реальності.

Зважаючи на позитивні результати впровадження практикоорієнтованого підходу в підготовці майбутніх фізичних терапевтів, перспективним напрямом подальших наукових досліджень є поглиблене вивчення ефективності окремих форм і методів практичного навчання (зокрема, симуляційного моделювання, кейс-методів, клінічного наставництва) у формуванні конкретних компонентів фахової компетентності. Також актуальним є аналіз взаємозв'язку між рівнем сформованості професійних компетентностей та готовністю випускників до самостійної клінічної практики. Перспективним убачається порівняльне дослідження моделей практикоорієнтованої підготовки в європейських країнах із метою адаптації та інтеграції найкращих практик у вітчизняний освітній простір.

References

1. Kravchenko, A. V. (2024). Rezultaty empirychnoho doslidzhennia kompetentnosti maibutnikh fizychnykh terapevtiv u profesiinomu spilkuvanni [Results of an empirical study of the competence of future physical therapists in professional communication]. *Multi-disciplinary International Scientific Journal "Science and Perspectives"*, 33(2), 275–287. [in Czech].
2. Kravchenko, A. V. (2024). Psykholohichni osoblyvosti rozvytku kompetentnosti maibutnikh fizychnykh terapevtiv u profesiinomu spilkuvanni [Psychological features of the development of competence of future physical therapists in professional

communication]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii: Seriia "Psykhologhiia"*, 30(2), 1503–1514. URL: <https://uacademic.info> [in Ukrainian].

3. Soltyk, I. T., & Soltyk, O. O. (2023). Vplyv oznaiomcho-fakhovoi praktyky na formuvannia profesiinoy kompetentnosti maibutnikh fizychnykh terapevtiv, erhoterapevtiv [Influence of introductory-professional practice on the formation of professional competence of future physical and occupational therapists]. *Health & Education*, (2), 37–40. URL: <https://journals.medacad.rivne.ua> [in Ukrainian].

4. Stebliuk, S. V. (2023). Pidhotovka mahistriv z fizychnoi terapii, erhoterapii na zasadakh

studentotsentryzmu [Training of master's students in physical therapy and occupational therapy based on student-centeredness]. Pedagogichna innovatyka: suchasnist ta (1), 25–30. [in Ukrainian].

5. Fastivets, A. V. (2023). Analiz perspektyv mizhnarodnoi intehtatsii u konteksti pidhotovky fakhivtsiv u haluzi fizychnoi terapii ta erhoterapii [Analysis of international integration prospects in the context of training specialists in physical therapy

and occupational therapy]. Imidzh suchasnoho pedahoha, 5(212), 122–129. [in Ukrainian].

6. Tsizh, L., Kuprinenko, O., Tymruk-Skoropad, K., & Kruk, B. (2022). Klinichna praktyka z fizychnoi terapii u mahistraturi: metodychni nastanovy [Clinical practice in physical therapy for master's students: Methodical guidelines]. Lviv : LDUFK im. Ivana Boberskoho. [in Ukrainian].

Отримано 14.05.2025

Електронна адреса для листування: anushblog3@gmail.com

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0